

**MAAT
SCHAPPIJ
LEER**

Hoofdstuk 3: Parlementaire democratie

Hoofdstuk 3.1 Democratie

Politiek is het nemen van allerlei besluiten om het land te besturen op het gebied van:

- welvaart
- volksgezondheid
- infrastructuur
- onderwijs
- buitenlandse betrekkingen
- openbare orde en veiligheid

dit soort zaken regelen kost geld, daarom betalen we belasting

❑ democratie

een bestuursvorm waarbij de bevolking direct of indirect invloed uitoefent op de politieke besluitvorming

❑ referendum

kiesgerechtigde burgers mogen rechtstreeks stemmen over een politiek vraagstuk of wetvoorstel

Nederland heeft een indirecte democratie omdat het volk zelf niet de beslissingen maakt maar de aangekozen vertegenwoordigers in het parlement. dit is handig omdat zij sneller tot een besluit komen en zich kunnen verdiepen in ingewikkelde onderwerpen. Nederland heeft een parlementaire democratie

❑ parlementaire democratie

door het volk gekozen vertegenwoordigers vormen samen het parlement

belangrijke kenmerken van de parlementaire democratie in nederland die zijn vastgelegd in de grondwet zijn:

- politieke grondrechten

alle nederlandse burgers boven de 18 mogen kiezen of verkozen worden, mogen een politieke partij oprichten en mag demonstreren

- politieke besluitvorming
wetten worden gemaakt door parlement en de regering samen,
meerderheid moet eens zijn met wet in parlement om te gelden
- meerderheidsprincipe/ minderheden
grondrechten kunnen niet zomaar worden afgeschaft, democratie houdt
rekening met minderheden
- persvrijheid
journalisten bepalen zelf wat en hoe ze hun verhaal publiceren

❑ Dictatuur

alle macht is in handen van één persoon of een kleine groep mensen

een dictatuur ontstaat vaak door een staatsgreep waarbij de dictator de
macht in grijpt. dictaturen verschillen van elkaar het kan bijvoorbeeld
gebaseerd zijn op bepaalde ideologieën zoals een religieuze of militaire
dictatuur

veel voorkomende kenmerken van een dictatuur zijn:

- geen machtenscheiding
wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht wordt uitgevoerd of
gecontroleerd door de dictator
- geen volging grondrechten
- geen vrije pers (censuur)
- oppositiepartijen

ze zijn vaak verboden en de leiders vluchtten regelmatig naar het
buitenland

- militaire politieke rol
voor onderdrukking is een groot leger nodig en dat leger moet hun trouw
zijn dus zijn ze vaak geprivilegieerd

- verkiezingsfraude
schijnverkiezingen worden gehouden om macht te legitimeren, maar
andere partijen worden verboden of geïntimideerd en er is sprake van
fraude in de uitslag

- snelle besluiten
-

Hoofdstuk 3.2

Politieke stromingen

politieke partijen ontstaan meestal vanuit een ideologie waar het vooral gaat over:

- centrale waarden en normen

met de waarden die zij belangrijk vinden worden normen (wetten/ regels) gemaakt

- rol van overheid op sociaal economisch gebied

de partij is links of rechts georiënteerd (of het politieke midden)

☐ Ideologie

een samenhangend geheel van ideeën over de gewenste inrichting van de samenleving

☐ Waarden en normen

waarde: uitgangspunt/ principe dat mensen belangrijk vinden in hun leven

normen: regels over hoe je je op grond van een bepaalde waarde behoort te gedragen

☐ Politiek links

het streven naar een actieve overheid die anderen (armen of zwakkeren)

helpt om iedereen dezelfde mogelijkheid te geven door uitkeringen etc,

waarden: gelijkheid en solidariteit. Meestal progressief (veranderend)

☐ Politiek rechts

het streven naar een terughoudende overheid, economische ongelijkheid

is onvermijdelijk, waarden: vrijheid en eigen verantwoordelijkheid. meestal

conservatief (behoudend)

☐ progressief (toekomst)

de maatschappij willen veranderen (bijvoorbeeld; homohuwelijk of duurzaamheid)

☐ conservatief (traditie)

maatschappij behouden, veranderingen kunnen alleen maar nieuwe

problemen veroorzaken, politici benadrukken wat we al bereikt hebben

☐ Liberalisme

ontstond tijdens de franse republiek waar hun ideaal persoonlijke en

economische vrijheid was, het liberalisme nu, de rechtse partijen, vinden

vrijheid maar ook defensie, bestrijding van criminaliteit en goede gezondheidszorg en onderwijs maar lage uitkeringen belangrijk. een belangrijk kenmerk is de vrijemarkteconomie

❑ Socialisme

ontstond doordat armoede heerste wat volgens hen door de vrijemarkteconomie kwam. communisten wilden een via een revolutie van de arbeiders de macht overnemen maar sociaaldemocraten (de tegenwoordige socialisten) wilden via verkiezingen de regering in en het daar te hervormen. dit zijn de nu linkse partijen.

❑ Confessionalisme

ideologie gebaseerd op geloof (in nederland het christendom), normen komen voort uit waarden vanuit bijbelse waarden (bijvoorbeeld; rentmeesterschap, het verzorgen van gods gegeven aarde, maar ook naastenliefde, christendemocraten willen een zorgzame samenleving maar hoort niet bij het linkse want overheid moet alleen doen wat de kerk niet kan, daarom zit het in het politieke midden.

❑ Populisme

niet een officiële ideologie maar een stijl, ze spelen op emotie af en tonen zich als een deel van het volk. ze hebben geen vaste politieke kant zijn maar zijn wel altijd sterk nationalistisch

Hoofdstuk 3.3

Politieke partijen

❑ politieke partij

een groep mensen met dezelfde ideeën over de manier waarop onze samenleving het beste bestuurd kan worden. vroeger waren de politieke partijen grote organisaties met veel leden maar sinds de jaren 70 is er sprake van ledenverlies, hierdoor hebben de partijen minder geschikte mensen voor de functies en ook minder geld voor actie.

soorten politieke partijen zijn;

❑ Ideologie partij

ontstaan vanuit ideologie (een samenhangend geheel van ideeën over de gewenste inrichting van de samenleving) zoals gelijkwaardigheid, harmonie of vrijheid.

❑ One-issue partij

vertegenwoordigen of kijken naar één groep of aspect van de samenleving

❑ populistische partij

komen op voor het volk als deel ervan, spelen op in de emotie

❑ niet-democratische partij

bevatten standpunten tegenstrijdig tot de rechtsstaat

de taken van politieke partijen zijn:

- samenbundeling van ideeën

op basis van wensen en eisen maken ze een samenhangend puntenprogramma

- informeren van kiezers

politici vertellen hun mening over problemen (en wij vormen een eigen mening)

- participatie van burgers

als je wilt kan je lid worden van een politieke partij (en meepraten)

- selectie van kandidaten

partijen kiezen kandidaten zoals jij, zo kom je in de politiek (of je richt je eigen politieke partij op)

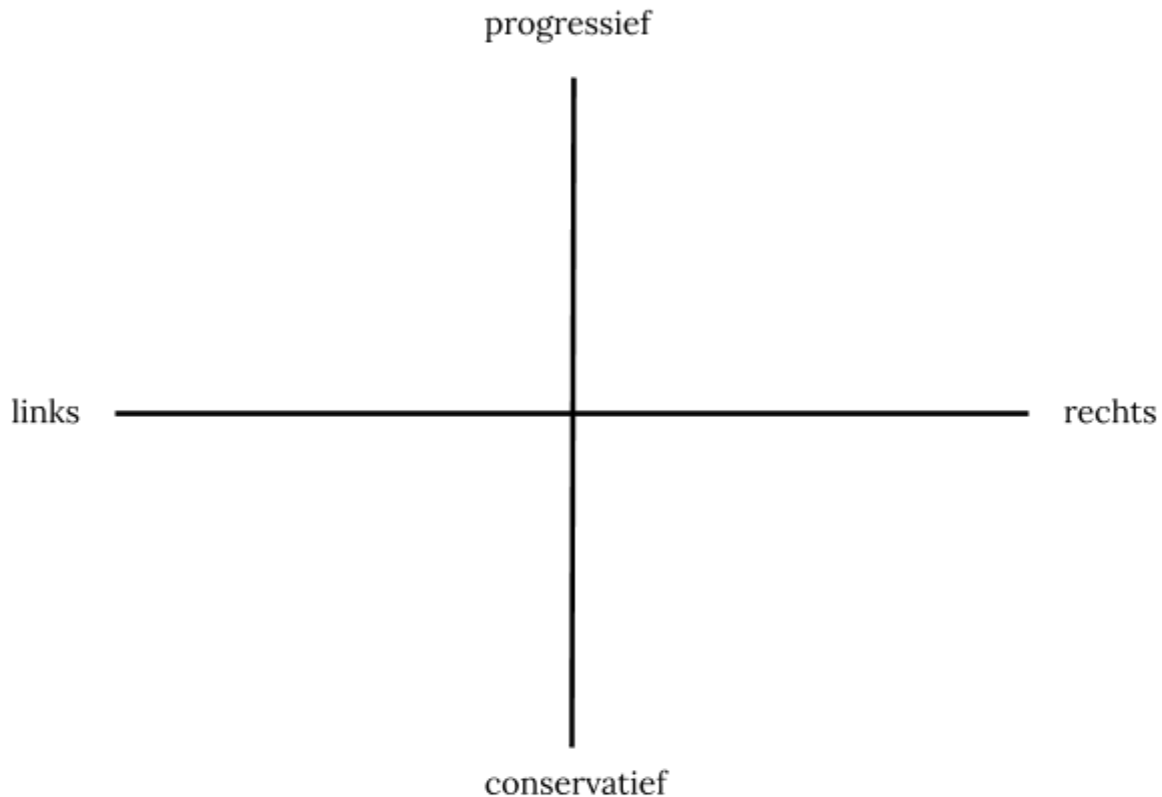
Je kan ook actief in de politiek zijn door deel te nemen aan actiegroepen of belangengroep, deze nemen geen deel aan verkiezingen i.t.t politieke partijen, ook moet een partij mening geven over verschillende onderwerpen (deze organisaties hebben er maar één)

❑ actiegroepen

opgericht om één doelstelling te bereiken, dit doen ze door actie te voeren, bijvoorbeeld door demonstratie

❑ belangengroepen

opgericht om belangen van één bepaalde groep te verdedigen, dit doen ze via voorlichting, invloed uit te oefenen op politici en soms ook actie voeren

Hoofdstuk 3.4 Verkiezingen

alle nederlanders van 18 jaar en ouder hebben actief en passief kiesrecht

- actief kiesrecht

het recht om te stemmen

- passief kiesrecht

het recht om je verkiesbaar te stellen

politieke partijen bevatten een verkiezingsprogramma met hun standpunten erin en hebben een verkiezingsleus. de bekendste kandidaat staat op nummer één op de kandidatenlijst, zij zijn de lijsttrekker. de meeste mensen stemmen op deze persoon in de partij maar je kan ook andere aan kruisen, er zijn bijvoorbeeld veel mensen die bewust op een vrouw stemmen of op iemand uit dezelfde regio.

de lijsttrekker en de andere leden vormen het campagneteam (bepaalt verkiezingsstrategie) samen met spindoctors

- ❑ lijsttrekker

verwoordt tijdens verkiezingscampagne in de debatten de standpunten en is het gezicht van een partij. ze beloven veranderingen (verkiezingsbelofte) en krijgen daardoor stemmen van de mensen

- ❑ spindoctors

communicatiedeskundigen die kandidaten adviseren over een zo positief mogelijk imago

sommige noemen onze politiek mediocratie doordat via de media de partijen stemmen proberen te winnen van zwevende kiezers die niet trouw zijn aan één partij. de media organiseert ook opiniepeilingen wat de uiteindelijke stemmen kan beïnvloeden

- ❑ zwevende kiezers

kiezers die niet bij elke verkiezing op dezelfde partij stemmen

- ❑ opiniepeilingen

hierin wordt gevraagd waar mensen op gaan stemmen zodat ze kiezers weten welke partij op winst staat

de voornaamste redenen om op een partij te stemmen zijn:

- standpunten

welke standpunten komen overeen met je eigen ideeën

- eigen belangen

welke partij jouw groep in de samenleving vertegenwoordigd/ beschermd

- strategisch

stemmen op de partijen die kans om in de top te komen heeft

- lijsttrekker

welke lijsttrekker vertrouw je of spreekt je het meest aan

in het resultaat wordt duidelijk hoeveel zetels (letterlijke stoel in de tweede kamer of de gemeenteraad) elke partij krijgt, dit wordt geregeld door het stelsel van evenredige vertegenwoordigers en de kiesdeler

- ❑ evenredige vertegenwoordigers

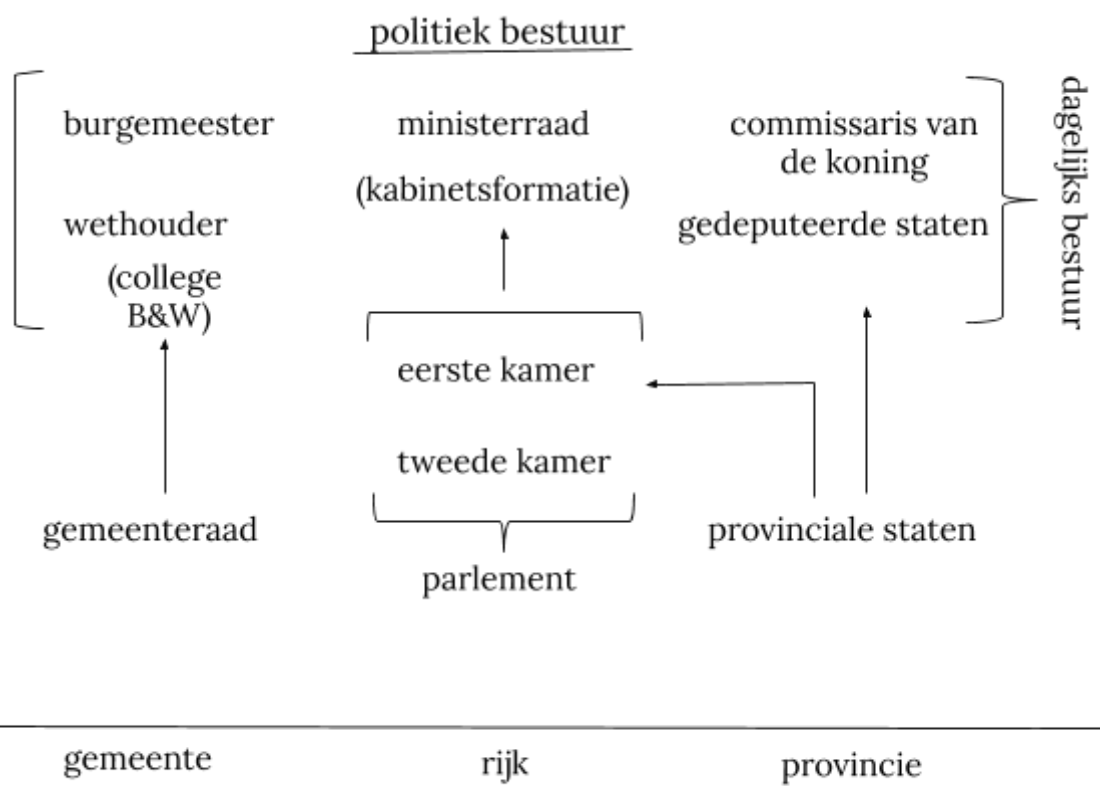
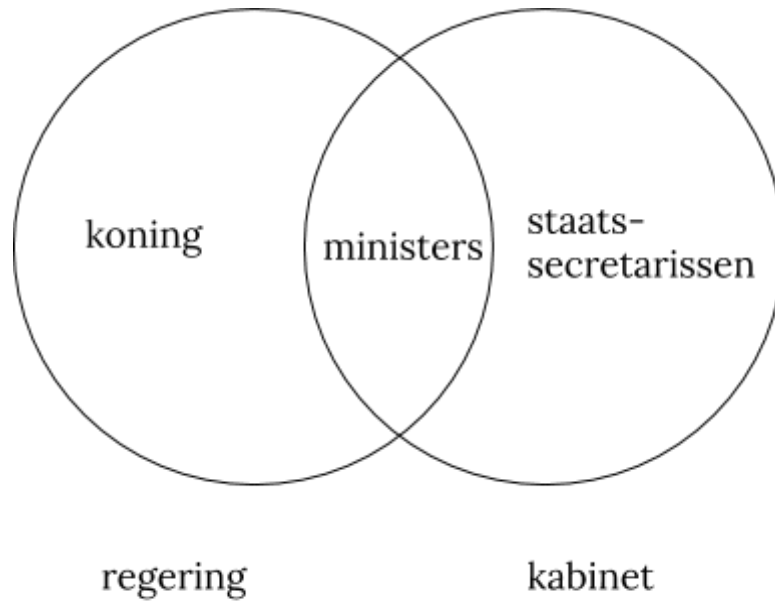
alle uitgebrachte stemmen worden verdeeld over het aantal totale zetels (10% van de stemmen is 10% van de zetels)

- ❑ kiesdeler

hoeveelheid stemmen nodig voor één zetel (stemmen/ 150=ongeveer 60.000 stemmen)

Hoofdstuk 3.5

De regering

direct na de tweede kamerverkiezingen begint de kabinetsformatie waar ze eerst een informateur benoemen, deze onderzoekt welke partijen samen een kabinet kunnen vormen dat minstens de helft van de 2e kamer leden moet steunen. deze partijen moeten inhoudelijk kunnen samenwerken en compromissen sluiten, als dit goed gaat is er een coalitie mogelijk. onder leiding van één of meerdere informateurs stellen de coalitiepartijen een regeerakkoord op met daarin plannen over toekomstige jaren. vervolgens benoemt de 2e kamer een formateur (meestal lijsttrekker van grootste partij) die kabinetsleden gaat zoeken. de formateur wordt later de minister-president (kabinets uitvoerende macht wordt gecontroleerd door het parlement)

❑ coalitie

een samenwerkingsverband van twee of meer partijen

Willem Alexander, de koning, is het staatshoofd, hij moet zich houden aan de grondwet of constitutie want wij leven in een constitutionele monarchie. de belangrijkste taken van de koning zijn:

- handtekening plaatsen onder wetten
- troonrede voorlezen op prinsjesdag
- ministers en staatssecretarissen benoemen
- zich laten informeren over het beleid door de minister president
- nederland vertegenwoordigen in het buitenland (door staatsbezoek)

op prinsjesdag presenteert het kabinet de troonrede waarin de plannen van komende jaren staan. de minister van financiën biedt de miljoenennota aan in de tweede kamer (de verwachte inkomsten en de uitgaven in de Nederlandse Rijksbegroting voor een jaar)

de minister president (de premier) is de leider van de regering, hij zorgt ervoor dat de ministers goed samenwerken, de taken van de ministers zijn:

- opstellen van wetsvoorstellen
- uitvoeren van (eenmaal aangenomen) wetten
- ambtenaren van hun ministerie leiden
- jaarlijks opstellen van rijksbegroting en deze aanbieden aan het parlement

uiteindelijk hebben de ministers de macht, de ministeriële verantwoordelijkheid, verantwoordelijk voor niet alleen de inhoud van de wetten en de troonrede maar ook voor wat Willem Alexander doet en zegt waardoor hij eigenlijk niet zoveel te zeggen heeft(, ook al wordt hij wekelijks op hoogte gehouden door Mark Rutte). elke minister heeft een eigen beleidsterrein waaronder elk duizenden ambtenaren die advies geven en wetsvoorstellen voorbereiden. ambtenaren worden wel eens de 4e macht genoemd want zij zijn degene die het echt werk doen. ook ministers hebben ze allemaal een aantal staatssecretarissen die zich verdiepen op een punt van dat ministerie (onderwijs→ middelbare scholen). zij zitten niet in de ministerraad maar praten wel zelf mee in de tweede kamer. de ministers onder leiding van de minister president (hij geeft erna vaak een persconferentie) bespreken de wetsvoorstellen in de ministerraad

het kabinet wordt gekozen voor vier jaar lang maar soms steunen de 2e kamerleden de kabinetsleden niet meer of zijn ze het niet eens met elkaar, er is dan sprake van kabinetscrisis. als één minister veel fouten heeft gemaakt wordt deze ontslagen en vervangen, maar bij een kabinetscrisis volgt een vervroegde verkiezingen en totdat er een nieuw kabinet gekozen is blijft een demissionair kabinet, de oude ministers handelen alleen nog de lopende zaken af

Hoofdstuk 3.6

Het parlement

wij stemmen voor de tweede kamerleden, dat is dus direct gekozen. Zij moeten:

- mede wetgeven
- Controle van ministers

Maar de 1e kamer wordt gekozen door de provinciale staten, wij kiezen wel de provinciale staten, dus wij kiezen indirect voor de 1e kamer. de twee kamers samen vormen de staten-generaal.

De tweede kamer verandert, wijst af of keurt wetten goed. Alleen na goedkeuring gaat een voorstel naar de eerste kamer, het senaat. Zij kunnen het goedkeuren of afwijzen (dus niet veranderen), als een soort extra controle, afgekeurd = terug naar 2e kamer.

Alle kamerleden behoren tot een fractie onder leiding van een fractievoorzitter, de partijen in het parlement worden verdeeld in regering- en oppositiefracties. Regeringsfracties: heeft ook ministers in de regering, coalitiepartijen. De oppositiefractie/ partijen zijn het niet met hun of de regering eens en zijn kritisch.

❑ Fractie

Groep vertegenwoordigers van een politiek partij in een gekozen orgaan

❑ Oppositiepartijen

Alle partijen die niet in de regering zitten

Nederland gebruikt een niet zo strenge trias politica: ministers hebben uitvoerende macht maar ook wetgevende samen met het parlement. (Heeft de regering dan te veel macht? Bij beslissingen hebben ze wel altijd toestemming van parlement nodig.)

Wet: van probleem naar oplossing

- 1) maatschappelijk probleem
- 2) Wetsvoorstel (minister of 2e kamerlid)
- 3) Debat (2e kamer)
- 4) Amendementen (2e kamerleden)
- 5) Stemming amendementen definitieve wetsvoorstel (2e kamer)
- 6) Stemming wetsvoorstel (1e kamer)
- 7) Ondertekenen (koning en verantwoordelijke minister)
- 8) Wet gepubliceerd

Rechten die beide kamers hebben zijn:

- stemrecht

Om een voorstel te verwerpen of aanvaarden

- Budgetrecht

Rijksbegroting wel of niet goed te keuren wat de geplande uitgaven voor dit jaar bevat (en zo kan je dwingen om meer geld uit te geven)

- Recht om vragen te stellen

Schriftelijk of mondeling

- Recht om motie in te dienen

Verzoek aan minister om iets niet of juist wel te doen, een speciale is de motie van wantrouwen, vertrouwen in minister opzeggen

- Recht op parlementaire enquête

Geeft mogelijkheid om onderdeel van regeringsbeleid grondig te onderzoeken

Alleen de tweede kamer heeft dan ook nog:

- recht op initiatief

Kamerleden kunnen zelf wetsvoorstellen indienen, meeste komen van de ministers die duizenden ambtenaren voor zich hebben werken

- Recht van amendement

Om een wetsvoorstel te amenderen, wijzigen

Kenmerkend in de Nederlandse politieke cultuur is het poldermodel waarbij elke partij wel wat toegeeft om een compromis te sluiten. Dit hoort bij onze politieke cultuur

- ❑ Politieke cultuur

De manier waarop politici met elkaar omgaan

Hoofdstuk 3.7

Invloed op politieke besluiten

volgens de systeemtheorie verlopen de meeste politieke besluitvorming in vier fasen:

- 1) invoerfase

actoren brengen hun eisen en wensen naar voren

- 2) omzettingsfase

politici pakken de kwestie op en bedenken een oplossing

- 3) uitvoerfase

ambtenaren zorgen ervoor dat de politiek besluiten uitgevoerd worden

- 4) terugkoppelingsfase

politici bekijken het effect van hun besluiten

dat gaat als volgt;

- ❑ politieke actoren

alle personen en organisaties die betrokken zijn bij het politieke besluitvormingsproces

□ pressiegroepen

groepen die proberen invloed uit te oefenen op de politiek besluitvorming, actie- en belangengroepen.

de politieke actoren zijn:

- burgers
- pressiegroepen
- ambtenaren
- media

als burger kan je eigenlijk op vele manier de aandacht van politici trekken of invloed uitoefenen op de politiek:

- stemmen
- actievoeren in een (pressie)groep
- lid worden politieke partij
- partij oprichten
- media (kranten, nieuwssite etc)
- burgerinitiatief

verzoek aan 2e kamer om jouw voorstel te bespreken (40.000 ondersteunende mensen nodig eerst)

- bezwaarschrift

tegen een overheidsbesluit of naar de rechter

- burgerlijke ongehoorzaamheid

openlijk overtreden van wet om politici te overtuigen dat een besluit verkeerd is

media is belangrijk in verkiezingstijd maar ook hebben ze 5 politieke functies ná de verkiezingen dat wordt mogelijk gemaakt door persvrijheid en zolang het pluriform (verscheiden → betrouwbaarder) blijft zijn dit goede manieren om te zien wat de mensen vinden;

1) informatieve functie

kranten, het nieuws, etc

2) onderzoekende- / agendafunctie

het signaleren van problemen

3) commentaarfunctie

commentaar op politieke kwesties (cartoon bv.)

4) spreekbuisfunctie

iedereen heeft recht op meningsuiting (ingezonden brieven pagina van een krant bv.)

5) controlerende functie

politici volgen en kijken of ze doen wat ze beloven

de Socialistische Partij
→ armoedebestrijding, minder ongelijkheid tussen arm en rijk

GroenLinks
→ duurzame energie en milieuvriendelijke samenleving

**Partij voor
de Dieren**

de Partij voor de Dieren
→ aandacht voor mens, dier en milieu, opgericht door dierenrechtenactivisten

Denk
→ aandacht voor discriminatie, diverse samenleving

de Partij van de Arbeid
→ eerlijke verdeling macht, kennis en
inkomen

Christen Unie

de ChristenUnie
→ aandacht voor gezin, christelijke en sociale partij

50PLUS
→ behartigt belangen van ouderen

Democraten 66
→ aandacht voor democratische
besluitvorming en onderwijs

het Christen-Democratisch Appèl
→ harmonie en verbondenheid, christelijke
middenpartij

de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
→ ontwikkeling van individu en persoonlijke
vrijheid

het Forum voor Democratie
→ directe democratie

de Staatkundig Gereformeerde Partij
→ bijbelse waarden en normen

PARTIJ VOOR DE **VRIJHEID**

de Partij voor de Vrijheid

→ anti islam houding, populistisch en nationalistisch